

Kinh Đại Bát-Nhã Ba-La-Mật-Đa
(Trọn bộ 24 tập)

Hán dịch: Tam Tạng Pháp Sư Huyền Trang
Việt dịch: Hòa Thượng Thích Trí Nghiêm
Khảo dịch: Hòa Thượng Thích Thiện Siêu
Sài Gòn 1998

--- o0o ---

Tập 20
QUYỂN THỨ 482
HỘI THỨ BA

Phẩm
XÁ-LỢI-TỬ
Thứ 2 - 4

Lại nữa, Xá-lợi-tử! Có Bồ-tát Ma-ha-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa năng dẫn phát sáu thần thông Ba-la-mật-đa.

Xá-lợi-tử! Có Bồ-tát Ma-ha-tát thần cảnh trí chứng thông năng khởi các thứ việc đại thần biến. Chỗ gọi rung động mười phương cõi đều như Căng-già sa đại địa các vật. Biến một làm nhiều, biến nhiều thành một, hoặc hiển hoặc ẩn mau chóng không ngại. Ven núi tường vách thẳng qua như không. Qua lại trên không in như chim bay. Ra vào trong đất như ra vào nước. Bước đi trên nước như

đi trên đất. Thân xít khói lửa như cao nguyên cháy. Thân thể chảy các dòng như núi tuyết tiêu. Nhật nguyệt thân đức oai thế khó đương. Đưa tay nắm bắt ánh sáng ẩn che, cho đến tịnh cư chuyển thân tự tại. Thần biến như thế số ấy vô biên.

Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát đây tuy dụng đủ thần cảnh trí như thế mà với trong ấy chẳng tự cao cử, chẳng chấp tánh thần cảnh trí chứng thông, chẳng chấp việc thần cảnh trí chứng thông, chẳng chấp kể năng được thần cảnh trí chứng thông như vậy. Với chấp chẳng chấp đều không sở chấp. Vì có sao? Xá-lợi-tử! Vì tự tánh không vậy, tự tánh là vậy, tự tánh bản lai bất khả đắc vậy.

Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này chẳng vì vui thích dẫn phát thần cảnh trí chứng thông như thế, duy trừ vì được Nhất thiết trí trí. Xá-lợi-tử! Đây là Bồ-tát Ma-ha-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, dẫn phát thần cảnh trí chứng thông Ba-la-mật-đa.

Xá-lợi-tử! Có Bồ-tát Ma-ha-tát thiên nhĩ trí chứng thông rất thắng thanh tịnh hơn thiên nhĩ người, năng như thật nghe các thứ tiếng tám loại hữu tình phi tình mười phương cõi đều như Căng-già sa. Chỗ gọi khắp nghe tiếng các địa ngục, tiếng bàng sanh, tiếng quỷ giới, tiếng người, tiếng trời, tiếng Thanh văn, tiếng Độc giác, tiếng Bồ-tát, tiếng

Như Lai và các thứ tiếng tất cả hữu tình phi tình khác, hoặc lớn hoặc nhỏ không chướng không ngại.

Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát đây tuy đủ dụng thiên nhĩ trí như thế mà với trong ấy chẳng tự cao cử, chẳng chấp tánh thiên nhĩ trí chứng thông, chẳng chấp việc thiên nhĩ trí chứng thông, chẳng chấp kể năng được thiên nhĩ trí chứng thông như thế. Đối chấp chẳng chấp đều không sở chấp. Vì có sao? Xá-lợi-tử! Vì tự tánh không vậy, tự tánh là vậy, tự tánh bản lai bất khả đắc vậy.

Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này chẳng vì vui thích dẫn phát thiên nhĩ trí chứng thông như thế, duy trừ vì được Nhất thiết trí trí. Xá-lợi-tử! Đây là Bồ-tát Ma-ha-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, dẫn phát thiên nhĩ trí chứng thông Ba-la-mật-đa.

Xá-lợi-tử! Có Bồ-tát Ma-ha-tát tha tâm trí chứng thông năng như thật biết tâm và tâm sở loại hữu tình khác mười phương cõi đều như Căng-già sa. Chỗ gọi biết khắp loại hữu tình khác hoặc có tâm tham hoặc là tâm tham, hoặc có tâm sân hoặc là tâm sân, hoặc có tâm si hoặc là tâm si, hoặc có tâm ái hoặc là tâm ái, hoặc có tâm lấy hoặc là tâm lấy, hoặc tâm nhóm hoặc tâm tan, hoặc tâm nhỏ hoặc tâm lớn, hoặc tâm cất lên hoặc tâm hạ xuống, hoặc tâm vắng lặng hoặc tâm chẳng vắng lặng, hoặc tâm

lay động hoặc tâm chẳng lay động, hoặc tâm định hoặc tâm chẳng định, hoặc tâm giải thoát hoặc tâm chẳng giải thoát, hoặc tâm hữu lậu hoặc tâm vô lậu, hoặc tâm có tỳ vết hoặc tâm không tỳ vết, hoặc tâm hữu thượng hoặc tâm vô thượng, đều như thật biết.

Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát đây tuy đủ dụng tha tâm trí như thế mà với trong ấy chẳng tự cao cử, chẳng chấp tánh tha tâm trí chứng thông, chẳng chấp việc tha tâm trí chứng thông, chẳng chấp kể năng được tha tâm trí chứng thông như thế. Đối chấp chẳng chấp đều không sở chấp. Vì có sao? Xá-lợi-tử! Vì tự tánh không vậy, tự tánh lìa vậy, tự tánh bản lai bất khả đắc vậy.

Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này chẳng vì vui thích dẫn phát tha tâm trí chứng thông như thế, duy trừ vì được Nhất thiết trí trí. Xá-lợi-tử! Đây là Bồ-tát Ma-ha-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa dẫn phát tha tâm trí chứng thông Ba-la-mật-đa.

Xá-lợi-tử! Có Bồ-tát Ma-ha-tát tức trụ tùy niệm trí chứng thông, năng như thật nhớ các việc đời trước tất cả hữu tình mười phương cõi đều như Căng-già sa. Chỗ gọi tùy nhớ hoặc mình hoặc người các việc đời trước quá khứ tức khắc một tâm cho đến trăm tâm. Hoặc lại tùy nhớ hoặc mình hoặc người các việc đời trước quá khứ một ngày cho đến

trăm ngày. Hoặc lại tùy nhớ hoặc mình hoặc người các việc đời trước quá khứ một tháng cho đến trăm tháng. Hoặc lại tùy nhớ hoặc mình hoặc người các việc đời trước quá khứ một năm cho đến trăm năm. Hoặc lại tùy nhớ hoặc mình hoặc người các việc đời trước quá khứ một kiếp, trăm kiếp, ngàn kiếp, nhiều trăm ngàn kiếp, cho đến vô lượng trăm ngàn trăm ức muôn ức kiếp các việc đời trước.

Hoặc lại tùy nhớ bao nhiêu các việc đời trước ở thời trước, nghĩa là thời như vậy, xứ như vậy, danh như vậy, tánh như vậy, loại như vậy, ăn như vậy, ở lâu như vậy, thọ lượng như vậy, khổ vui như vậy; chết từ chỗ kia đến sanh trong đây, chết từ chỗ đây qua sanh nơi kia, hình mạo như thế, nói năng như thế. Hoặc hẹp hoặc rộng các việc đời trước đều năng tùy nhớ.

Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát đây tuy đủ dụng trí các thứ tùy nhớ đời trước như thế mà với trong ấy chẳng tự cao cử, chẳng chấp tánh tức trụ tùy niệm trí chứng thông, chẳng chấp việc tức trụ tùy niệm trí chứng thông, chẳng chấp kể năng được tức trụ tùy niệm trí chứng thông. Đối chấp chẳng chấp đều không sở chấp. Vì có sao? Xá-lợi-tử! Vì tự tánh không vậy, tự tánh lìa vậy, tự tánh bản lai bất khả đắc vậy.

Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này chẳng vì vui thích dẫn phát túc trụ tùy niệm trí chứng thông, duy trừ vì được Nhất thiết trí trí. Xá-lợi-tử! Đây là Bồ-tát Ma-ha-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa dẫn phát túc trụ tùy niệm trí chứng thông Ba-la-mật-đa.

Xá-lợi-tử! Có Bồ-tát Ma-ha-tát thiên nhãn trí chứng thông rất thẳng thanh tịnh hơn thiên nhãn người, năng như thật thấy các thứ sắc tượng hữu tình phi tình mười phương cõi đều như cát Căng-già. Thấy các hữu tình khi chết khi sống, sắc đẹp sắc xấu, thú lành thú dữ, hoặc kém hoặc hơn, theo dụng nghiệp lực thọ sanh sai khác:

Hữu tình như thế, thành ba thứ diệu hành thân ngữ ý, khen mỹ Hiền Thánh. Nhân duyên chánh kiến, thân hoại mạng chung sẽ thăng thiên thú, hoặc sanh lên trời, hoặc sanh trong người hưởng các vui khoái.

Hữu tình như thế, thành ba thứ ác hành thân ngữ ý, hủy báng Hiền Thánh. Nhân duyên tà kiến, thân hoại mạng chung sẽ đọa thú dữ, hoặc sanh địa ngục, hoặc sanh bàng sanh, hoặc sanh quỷ giới, hoặc sanh biên địa hạ tiện trong nhóm uế ác hữu tình, chịu các khổ não.

Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát đây tuy đủ thiên nhãn thanh tịnh như thế, thấy các thú hữu tình

mười phương cõi chết đây sanh kia, nhân quả sai khác, mà với trong ấy chẳng tự cao cử, chẳng chấp tánh thiên nhân trí chứng thông, chẳng chấp việc thiên nhân trí chứng thông, chẳng chấp kẻ năng được thiên nhân trí chứng thông như thế, với chấp chẳng chấp đều không sở chấp. Vì có sao? Xá-lợi-tử! Vì tự tánh không vậy, tự tánh là vậy, tự tánh bản lai bất khả đắc vậy.

Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này chẳng vì vui thích dẫn phát thiên nhân trí chứng thông như thế, duy trừ vì được Nhất thiết trí trí. Xá-lợi-tử! Đây là Bồ-tát Ma-ha-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa dẫn phát thiên nhân trí chứng thông Ba-la-mật-đa.

Xá-lợi-tử! Có Bồ-tát Ma-ha-tát lậu tận trí chứng thông, năng như thật biết tất cả hữu tình mười phương cõi đều như cát Căng-già lậu hết chẳng hết. Bồ-tát tuy được lậu tận thông đây, chẳng đọa Thanh văn và bậc Độc giác, duy tới Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, chẳng lại mong cầu các nghĩa lợi khác vậy.

Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này tuy đủ lậu tận trí chứng thông như thế, mà với trong ấy chẳng tự cao cử, chẳng chấp tánh lậu tận trí chứng thông, chẳng chấp việc lậu tận trí chứng thông, chẳng chấp kẻ năng được lậu tận trí chứng thông như thế, đối

chấp chẳng chấp đều không sở chấp. Vì có sao? Xá-lợi-tử! Vì tự tánh không vậy, tự tánh là vậy, tự tánh bản lai bất khả đắc vậy.

Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này chẳng vì vui thích dẫn phát lậu tận trí chứng thông như thế, duy trừ vì được Nhất thiết trí trí. Xá-lợi-tử! Đây là Bồ-tát Ma-ha-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa dẫn phát lậu tận trí chứng thông Ba-la-mật-đa.

Như vậy, Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chóng năng viên mãn thanh tịnh sáu thông. Do thanh tịnh sáu thông đây viên mãn, mau năng chứng được Nhất thiết trí trí.

Lại nữa, Xá-lợi-tử! Có Bồ-tát Ma-ha-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, an trụ Bồ thí Ba-la-mật-đa nghiêm tịnh đạo Nhất thiết trí trí, bởi rất ráo không, không có xan lẫn vậy.

Có Bồ-tát Ma-ha-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa an trụ Tịnh giới Ba-la-mật-đa nghiêm tịnh đạo Nhất thiết trí trí, bởi rất ráo không, không có hủy phạm vậy.

Có Bồ-tát Ma-ha-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa an trụ An nhẫn Ba-la-mật-đa nghiêm tịnh đạo Nhất thiết trí trí, bởi rất ráo không, không có giận dữ vậy.

Có Bồ-tát Ma-ha-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa an trụ Tinh tiến Ba-la-mật-đa nghiêm tịnh đạo Nhất thiết trí trí, bởi rất ráo không, không có biếng nhác vậy.

Có Bồ-tát Ma-ha-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa an trụ Tĩnh lự Ba-la-mật-đa nghiêm tịnh đạo Nhất thiết trí trí, bởi rất ráo không, không có tán loạn vậy.

Có Bồ-tát Ma-ha-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa an trụ Bát-nhã Ba-la-mật-đa nghiêm tịnh đạo Nhất thiết trí trí, bởi rất ráo không, không có ác huệ vậy.

Như vậy, Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa an trụ sáu thứ Ba-la-mật-đa hoặc biệt hoặc tổng nghiêm tịnh đạo Nhất thiết trí trí, bởi rất ráo không vậy, không qua lại vậy, không lấy bỏ vậy. Thi thiết bố thí xan tham, tịnh giới ác giới, an nhẫn giận dữ, tinh tiến biếng lười, tĩnh lự tán loạn, bát-nhã ác huệ, mà với trong đó không sờ chấp trước.

Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này chính lúc bấy giờ chẳng chấp bố thí chẳng chấp xan tham, chẳng chấp tịnh giới chẳng chấp phạm giới, chẳng chấp an nhẫn chẳng chấp giận dữ, chẳng chấp tinh tiến chẳng chấp lười biếng, chẳng chấp tĩnh lự chẳng

chấp tán loạn, chẳng chấp bát-nhã chẳng chấp ác huệ.

Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này chính lúc bấy giờ chẳng chấp mắng chửi, chẳng chấp khen ngợi, chẳng chấp khinh dễ, chẳng chấp cung kính. Vì có sao? Xá-lợi-tử! Vì trong pháp vô sanh, mắng chửi khen ngợi, khinh dễ cung kính đều không có vậy. Sở dĩ vì sao? Vì Bát-nhã Ba-la-mật-đa thâm sâu tuyệt hẳn tất cả việc chấp trước vậy.

Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa nhận được công đức rất thượng rất diệu, tất cả Thanh văn và các Độc giác đều chỗ chẳng có.

Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này công đức viên mãn, thành thực hữu tình, nghiêm tịnh cõi Phật, chóng năng chứng được Nhất thiết trí trí.

Lại nữa, Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, đối các hữu tình khởi tâm bình đẳng. Bồ-tát Ma-ha-tát này đối các hữu tình khởi tâm bình đẳng rồi, được tánh bình đẳng tất cả hữu tình, được tánh bình đẳng tất cả pháp.

Bồ-tát Ma-ha-tát này được tánh bình đẳng tất cả hữu tình, được tánh bình đẳng tất cả pháp rồi,

an lập tất cả hữu tình nơi trong tánh bình đẳng tất cả pháp.

Bồ-tát Ma-ha-tát này đối trong hiện pháp được tất cả Phật cộng đồng hộ niệm, được tất cả Bồ-tát Ma-ha-tát chung nhau mến trọng, được tất cả Thanh văn, Độc giác chung cùng cung kính.

Bồ-tát Ma-ha-tát này tùy sanh chỗ nào mắt thường chẳng thấy sắc chẳng thể ưa, tai thường chẳng nghe tiếng chẳng thể ưa, mũi thường chẳng ngửi mùi chẳng thể ưa, lưỡi thường chẳng thềm vị chẳng thể ưa, thân thường chẳng giác xúc chẳng thể ưa, ý thường chẳng lấy pháp chẳng thể ưa. Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này năng đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề hẳn chẳng quay lui.

Chính khi Phật thuyết các Bồ-tát Ma-ha-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa thắng công đức đây, nhiều trăm Bí-sô từ tòa đứng dậy đều cõi thượng phục dâng lên Thế Tôn. Dâng rồi đều phát tâm Vô thượng Chánh đẳng Chánh giác.

Bấy giờ, Thế Tôn tức liền mỉm cười, từ điện môn phóng ra các thứ sắc quang. Khi ấy A-nan-đà liền từ tòa đứng dậy, lệch che vai tả, gồi hữu chাম đất, chấp tay cung kính thưa rằng: Bạch Thế Tôn! Nhân nào duyên gì hiện mỉm cười đây, chư Phật hiện cười chẳng không nhân duyên?

Lúc đó Phật bảo A-nan-đà rằng: Từ tòa đây đứng dậy nhiều trăm Bí-sô, từ nay về sau sáu mươi một kiếp, trong kiếp Tinh Dụ sẽ được làm Phật đều đồng một hiệu là Đại Tràng Tướng Như Lai, Ứng Chánh Đẳng Giác, Minh Hành Viên Mãn, Thiện Thệ, Thế Gian Giải, Vô Thượng Trượng Phu, Điều Ngự Sĩ, Thiên Nhân Sư, Phật, Thế Tôn. Các Bí-sô đây xả thân này rồi, sẽ sanh cõi Phật Bất Động phương Đông, ở chỗ Phật kia tu hạnh Bồ-tát. Khi ấy lại có sáu vạn Thiên tử nghe Phật đã thuyết pháp tương ưng Bát-nhã Ba-la-mật-đa thâm sâu, vui mừng tín thọ. Thế Tôn ký kia sẽ ở trong pháp Từ Thị Như Lai tinh tiến xuất gia, siêng tu phạm hạnh dứt các phiền não, chứng vào Niết-bàn.

Bấy giờ tất cả đại chúng trong hội, nhờ Phật thần lực đều thấy mười phương mỗi ngàn cõi Phật và các Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác cùng chúng hội kia, các cõi Phật kia các đức trang nghiêm rất nên ưa thích. Chính lúc bấy giờ tướng nghiêm tịnh cõi Kham Nhẫn đây chỗ chẳng năng kịp. Khi đó mười vạn chúng sanh chúng hội đây đều phát nguyện rằng: Chỗ tu phúc chúng tôi nguyện sẽ vãng sanh các cõi Phật kia.

Lúc đó Thế Tôn biết sở nguyện kia mỉm cười lần nữa, diện môn lại phóng ra các thứ sắc quang.

Khi ấy A-nan-đà lại từ tòa dậy, cung kính thưa Phật nhân duyên mỉm cười, thời Phật bảo rằng: Người nay thấy mười ngàn người đây chăng? A-nan-đà thưa: Dạ, đã thấy.

Phật nói: Mười ngàn chúng sanh nay đây, mạng chung từ đây theo nguyện lực kia ở vạn cõi Phật đều được vãng sanh. Từ đây về sau thường chẳng lìa Phật, cúng dường cung kính, tôn trọng ngợi khen. Tu hành sáu Ba-la-mật-đa được viên mãn rồi, chúng được Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, đều đồng một hiệu là Trang Nghiêm Vương Như Lai, Ứng Chánh Đẳng Giác, Minh Hành Viên Mãn, Thiện Thệ, Thế Gian Giải, Vô Thượng Trượng Phu, Điều Ngự Sĩ, Thiên Nhân Sư, Phật, Thế Tôn.

Bấy giờ trong chúng, cụ thọ Xá-lợi-tử, cụ thọ Đại Mục-liên, cụ thọ Đại Âm Quang, cụ thọ Thiện Hiện thấy chúng trông quen biết, các đại Bí-sô và Bí-sô-ni, Bồ-tát Ma-ha-tát, tại gia nam, tại gia nữ đều từ tòa đứng dậy chấp tay cung kính cùng thưa Phật rằng:

Bạch Thế Tôn! Bồ-tát Ma-ha-tát sở đắc Bát-nhã Ba-la-mật-đa là Đại Ba-la-mật-đa, là Quảng Ba-la-mật-đa, là Đệ nhất Ba-la-mật-đa, là Tôn Ba-la-mật-đa, là Thắng Ba-la-mật-đa, là Diệu Ba-la-mật-đa, là Vi diệu Ba-la-mật-đa, là Cao Ba-la-mật-

đa, là Cực Ba-la-mật-đa, là Thượng Ba-la-mật-đa, là Vô thượng Ba-la-mật-đa, là Vô thượng thượng Ba-la-mật-đa, là Đẳng Ba-la-mật-đa, là Vô đẳng Ba-la-mật-đa, là Vô đẳng đẳng Ba-la-mật-đa, là Như hư không Ba-la-mật-đa, là Vô đối đãi Ba-la-mật-đa, là Tướng không Ba-la-mật-đa, là Cộng tướng không Ba-la-mật-đa, là Thành tựu tất cả công đức Ba-la-mật-đa, là Chẳng thể khuất phục Ba-la-mật-đa, là Năng phục tất cả Ba-la-mật-đa.

Bạch Thế Tôn! Tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa các Bồ-tát Ma-ha-tát rất tôn rất thắng, rất thượng rất diệu, đủ đại thế lực năng hành vô đẳng đẳng Bồ thí, Tịnh giới, An nhẫn, Tinh tiến, Tĩnh lực, Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Năng mãn vô đẳng đẳng Bồ thí, Tịnh giới, An nhẫn, Tinh tiến, Tĩnh lực, Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Năng đủ vô đẳng đẳng Bồ thí, Tịnh giới, An nhẫn, Tinh tiến, Tĩnh lực, Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Năng được vô đẳng đẳng tự thể, chỗ gọi thân vô biên tướng hảo diệu trang nghiêm. Năng chứng pháp vô đẳng đẳng, chỗ gọi Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề.

Bạch Thế Tôn! Cũng do tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa cực viên mãn nên được sắc vô đẳng đẳng, được thọ tướng hành thức vô đẳng đẳng, chứng Bồ-đề vô đẳng đẳng, quay xe pháp vô đẳng đẳng, lợi ích an vui các loại hữu tình. Chư Phật quá khứ vị lai hiện tại cũng do tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa

**thăm sâu năng đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề đã
sẽ hiện chứng. Vậy nên, Bạch Thế Tôn! Nếu Bồ-tát
Ma-ha-tát kẻ muốn đến tất cả pháp bờ kia rớt ráo,
nên học Bát-nhã Ba-la-mật-đa.**

**Bạch Thế Tôn! Tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa
các Bồ-tát Ma-ha-tát, tất cả thế gian trời, người, a-
tổ-lạc, kiện-đạt-phước thấy đều nên cúng dường
cung kính, tôn trọng ngợi khen.**

**Bấy giờ, Thế Tôn bảo các đệ tử Bồ-tát thấy
rằng: Như vậy, như vậy. Như lời các người đã nói.
Tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa các Bồ-tát Ma-ha-
tát, tất cả thế gian trời, người, a-tổ-lạc, kiện-đạt-
phước thấy đều nên cúng kính cúng dường, tôn
trọng ngợi khen. Vì có sao? Vì nhân Bồ-tát Ma-ha-
tát này nên thế gian mới có người trời xuất hiện.
Chỗ gọi đại tộc Sát-đế-lợi, đại tộc Bà-la-môn, đại tộc
Trưởng giả, đại tộc Cư sĩ, Chuyển luân Thánh
vương và các Tiểu vương giàu có tự tại, trời Bốn đại
vương chúng cho đến trời Phi tướng phi phi tướng
xứ xuất hiện thế gian.**

**Nhân Bồ-tát Ma-ha-tát đây nên thế gian mới có
Dự lưu, Nhất lai, Bất hoàn, A-la-hán, Độc giác, Bồ-
tát, chư Phật xuất hiện. Nhân Bồ-tát Ma-ha-tát đây
nên thế gian mới có Phật bảo, Pháp bảo, Tăng bảo
xuất hiện.**

Nhân Bồ-tát Ma-ha-tát đây nên thế gian mới có các thứ đồ vui giúp sống xuất hiện, chỗ gọi uống ăn, áo mặc, đồ nằm, bình duyên thuốc chữa, của lúa, ngọc báu, đèn sáng thấy vật.

Tóm lại mà nói, tất cả vui thế gian, trời người thấy và vui Niết-bàn không chẳng đều nhờ Bồ-tát Ma-ha-tát như thế mà có. Sở dĩ vì sao? Vì Bồ-tát Ma-ha-tát này tự hành sáu thứ Ba-la-mật-đa, cũng khuyên người hành. Vậy nên, do các Bồ-tát Ma-ha-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa đây, tất cả hữu tình đều được lợi ích an vui thù thắng.

Bấy giờ, Thế Tôn hiện tướng căn lưỡi trùm khắp Tam thiên đại thiên thế giới. Từ tướng lưỡi đây lại phóng ra vô lượng các thứ sắc quang khắp soi cõi nước chư Phật mười phương Căng-già sa thấy không chẳng quanh khắp.

Bấy giờ, trong các cõi Phật mười phương Căng-già sa thấy, mỗi mỗi đều có vô lượng vô số các đại Bồ-tát thấy đại quang đây lòng dạ do dự, mỗi mỗi qua đến chỗ Phật cõi mình, cúi đầu cung kính thưa Thế Tôn rằng: Thần lực ai đây, lại bởi duyên nào có đại quang này soi cõi chư Phật?

Khi ấy mỗi Phật kia đều trả lời rằng: Ở mỗi phương kia có thế giới tên là Kham Nhẫn, Phật hiệu

Thích-ca Mâu-ni Như Lai, Ứng Chánh Đẳng Giác, Minh Hành Viên Mãn, Thiện Thệ, Thế Gian Giải, Vô Thượng Trượng Phu, Điều Ngự Sĩ, Thiên Nhân Sư, Phật, Thế Tôn. Nay vì chúng Bồ-tát Ma-ha-tát tuyên nói Bát-nhã Ba-la-mật-đa, hiện tướng căn lõi trùm khắp Tam thiên đại thiên thế giới. Từ tướng lõi kia lại phóng ra vô lượng các thứ sắc quang soi khắp cõi nước chư Phật mười phương Càng-già sa thấy không chẳng quanh khắp. Quang nay đã thấy tức là tướng lõi Phật kia hiện ra.

Khi ấy vô lượng vô số các Đại Bồ-tát ở mỗi cõi kia tự nghe rồi vui mừng đều thưa Phật rằng: Chúng tôi muốn qua thế giới Kham Nhẫn, xem lễ cúng dường Phật Thích-ca Mâu-ni và các Bồ-tát, cùng nghe Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Cúi xin Thế Tôn thương xót cho đi.

Khi ấy, các Phật kia mỗi đều đáp rằng: Nay chính phải thời, tùy ý người đi.

Khi chúng các Bồ-tát Ma-ha-tát được Phật hứa cho, đều lễ hai chân, đi quanh hữu phụng từ. Nghiêm sắm các thứ bảo tràng phan lọng, áo mặc anh lạc, hương tràng, ngọc báu, vàng bạc, các thứ hoa, đánh tấu nhiều thứ âm nhạc hay tuyệt. Trải qua giây lát đến chỗ Phật đây, cúng dường cung kính, tôn trọng ngợi khen Phật, Bồ-tát, rồi đi quanh

trăm ngàn vòng, đỉnh lễ chân Phật lui ngồi một phía.

Bảy giờ, trời Bốn đại vương chúng cho đến trời Sắc cứu cánh đều cầm vô lượng các thứ hương tràng và vô lượng thứ thiên hoa tuyệt đẹp đi đến chỗ Phật cúng dường cung kính, tôn trọng ngợi khen Phật Bồ-tát, rồi đi quanh trăm ngàn vòng, đỉnh lễ chân Phật lui đứng một phía.

Bảy giờ, mười phương chư đại Bồ-tát và vô lượng các trời cõi Dục, Sắc đã hiển các thứ bảo tràng phan lọng, áo mặc, anh lạc, hương hoa, ngọc báu và các âm nhạc. Vì thần lực Phật vọt lên không trung hợp thành đài lọng, lọng ngang thế giới Tam thiên đại thiên, bốn góc đỉnh đài đều có bảo tràng, nhiều thứ trang nghiêm rất nên ưa thích.

Bảy giờ, Thế Tôn biết mười phương cõi các Bồ-tát đến và các chúng chư thiên ý vui thanh tịnh đã đối các pháp được vô sanh nhẫn, đạt tất cả pháp vô tác vô vi, bất sinh bất diệt, liền bèn mỉm cười, diện môn lại phóng nhiều thứ sắc quang.

Khi đó A-nan-đà liền từ tòa đứng dậy cung kính chấp tay thưa Thế Tôn rằng: Nhân nào duyên gì hiện mỉm cười đây, Đại Thánh hiện cười không chẳng nhân duyên?

Bấy giờ, Phật bảo A-nan-đà rằng: Nay trong hội đây trăm ngàn trăm ức chúng đã đổi các pháp được vô sanh nhẫn, đạt tất cả pháp vô tác vô vi, bất sanh bất diệt, ý vui thanh tịnh. Do nhân duyên đã hiển hoa thấy các vật cúng dường vọt lên không trung hợp thành đài lọng. Bốn góc đỉnh đài đều có bảo tràng, nhiều thứ trang nghiêm rất nên ưa thích.

Bấy giờ, trong hội trăm ngàn trăm ức muôn ức chúng, từ tòa đứng dậy chấp tay cung kính bạch Thế Tôn rằng: Chúng tôi xin nguyện đời vị lai sẽ làm Phật, uy đức tướng hảo như Thế Tôn nay. Cõi nước trang nghiêm, chúng hội Thanh văn, Bồ-tát, người trời, được quay xe pháp đều đồng Phật nay.

Bấy giờ, Thế Tôn bèn bảo cụ thọ A-nan-đà rằng: Chúng từ tòa đứng dậy trăm ngàn trăm ức muôn ức ở đời vị lai, trải qua sáu mươi tám trăm ức đại kiếp tu hạnh Bồ-tát, trong kiếp Hoa Tích sẽ được làm Phật đều đồng một hiệu là Giác Phần Hoa Như Lai, Ứng Chánh Đẳng Giác, Minh Hành Viên Mãn, Thiện Thệ, Thế Gian Giải, Vô Thượng Trượng Phu, Điều Ngự Sĩ, Thiên Nhân Sư, Phật, Thế Tôn.

HỘI THỨ BA

Phẩm THIỆN HIỆN

Thứ 3 - 1

Bấy giờ, Thế Tôn bảo Thiện Hiện rằng: Người đem biện tài sẽ vì chúng Bồ-tát Ma-ha-tát tuyên nói Bát-nhã Ba-la-mật-đa, dạy răn dạy trao các Bồ-tát Ma-ha-tát, khiến đối Bát-nhã Ba-la-mật-đa được đến rất ráo.

Khi đó, chúng các Bồ-tát đại đệ tử và các Thiên tử mỗi đều sinh nghi: Cụ thọ Thiện Hiện vì đem tự lực sẽ vì chúng Bồ-tát Ma-ha-tát tuyên nói Bát-nhã Ba-la-mật-đa, hay nương sức uy thần Thế Tôn?

Bấy giờ, Thiện Hiện nhờ thần lực Phật biết sở nghi nơi tâm chúng Bồ-tát đại đệ tử và các Thiên tử, bèn bảo cụ thọ Xá-lợi-tử rằng: Đệ tử chư Phật dám đâu có nói ra mà không chẳng đều nhờ sức uy thần Phật. Vì có sao? Xá-lợi-tử! Phật trước vì người tuyên nói pháp yếu, kia nương Phật dạy tinh siêng tu học cho đến chúng được thật tánh các pháp, sau chuyển vì người có sở tuyên nói, nếu cùng pháp tánh được chẳng trái nhau đều là phương tiện khéo léo Như Lai.

Xá-lợi-tử! Tôi sẽ nhờ thần lực Phật gia bị vì chúng các Bồ-tát Ma-ha-tát tuyên nói Bát-nhã Ba-la-mật-đa, chẳng phải tự biện tài năng làm được việc đây. Vì có sao? Xá-lợi-tử! Bát-nhã Ba-la-mật-đa thẳm sâu chẳng phải cảnh giới các Thanh văn, Độc giác.

Bấy giờ, cụ thọ Thiện Hiện thưa Phật rằng: Bạch Thế Tôn! Như Phật đã nói các Bồ-tát ấy, thêm lời pháp nào gọi là Bồ-tát?

Bạch Thế Tôn! Tôi chẳng thấy có pháp khá gọi Bồ-tát Ma-ha-tát. Cũng chẳng thấy có pháp khá gọi Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Làm sao khiến tôi vì chúng các Bồ-tát Ma-ha-tát tuyên nói Bát-nhã Ba-la-mật-đa?

Bạch Thế Tôn! Tôi đem những Bát-nhã Ba-la-mật-đa nào, dạy răn dạy trao những Bồ-tát Ma-ha-tát nào, khiến đối Bát-nhã Ba-la-mật-đa được đến rốt ráo?

Bấy giờ, Phật bảo cụ thọ Thiện Hiện: Chỉ có giả danh gọi là Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Chỉ có giả danh gọi là chúng Bồ-tát Ma-ha-tát. Giả danh như thế chỉ giả thi thiết, chẳng sanh chẳng diệt, chẳng ở trong chẳng ở ngoài, chẳng ở giữa hai, vì bất khả đắc vậy.

Thiện Hiện phải biết: Như thế gian ngã chỉ có giả danh, thật bất khả đắc. Danh giả như thế chẳng sanh chẳng diệt, chỉ có đẳng tướng thi thiết lời nói. Như vậy hữu tình, mạng giả, sanh giả, dưỡng giả, sĩ phu, bổ-đặc-già-la, ý sanh, nho đồng, tác giả, thọ giả, tri giả, kiến giả, tất cả như thế chỉ có giả danh, thật bất khả đắc. Danh giả như thế chẳng sanh chẳng diệt, chỉ có đẳng tướng thi thiết lời nói. Các giả danh đây chẳng ở trong, chẳng ở ngoài, chẳng ở giữa hai, vì bất khả đắc vậy.

Như vậy, Thiện Hiện! Hoặc Bát-nhã Ba-la-mật-đa, hoặc Bồ-tát Ma-ha-tát, hoặc hai danh đây đều là pháp giả. Pháp giả như thế chẳng sanh chẳng diệt, chỉ có giả danh thi thiết lời nói, chẳng ở trong, chẳng ở ngoài, chẳng ở giữa hai, vì bất khả đắc vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Ví như nội sắc chỉ là giả pháp. Pháp giả như thế chẳng sanh chẳng diệt, chỉ có đẳng tướng thi thiết lời nói. Như vậy thọ tướng hành thức cũng chỉ là giả pháp. Pháp giả như thế chẳng sanh chẳng diệt, chỉ có đẳng tướng thi thiết lời nói. Tất cả như thế chỉ có giả danh. Các giả danh đây, chẳng ở trong, chẳng ở ngoài, chẳng ở giữa hai, vì bất khả đắc vậy. Như vậy, Thiện Hiện! Hoặc Bát-nhã Ba-la-mật-đa, hoặc Bồ-tát Ma-ha-tát, hoặc hai danh đây đều là giả pháp. Pháp giả như thế chẳng sanh chẳng diệt, chỉ có giả danh thi thiết lời nói,

chẳng ở trong, chẳng ở ngoài, chẳng ở giữa hai, vì bất khả đắc vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Ví như nhãn xứ chỉ có giả pháp. Pháp giả như thế chẳng sanh chẳng diệt, chỉ có đẳng tướng thi thiết lời nói. Như vậy nhĩ tỷ thiết thân ý xứ cũng chỉ là giả pháp. Pháp giả như thế chẳng sanh chẳng diệt, chỉ có đẳng tướng thi thiết lời nói. Tất cả như thế chỉ có giả danh. Các giả danh đây, chẳng ở trong, chẳng ở ngoài, chẳng ở giữa hai, vì bất khả đắc vậy. Như vậy, Thiện Hiện! Hoặc Bát-nhã Ba-la-mật-đa, hoặc Bồ-tát Ma-ha-tát, hoặc hai danh đây đều là giả pháp. Pháp giả như thế chẳng sanh chẳng diệt, chỉ có giả danh thi thiết lời nói, chẳng ở trong, chẳng ở ngoài, chẳng ở giữa hai, vì bất khả đắc vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Ví như sắc xứ chỉ là giả pháp. Pháp giả như thế chẳng sanh chẳng diệt, chỉ có đẳng tướng thi thiết lời nói. Như vậy thanh hương vị xúc pháp xứ cũng chỉ là giả pháp. Pháp giả như thế chẳng sanh chẳng diệt, chỉ có đẳng tướng thi thiết lời nói. Tất cả như thế chỉ có giả danh. Các giả danh đây chẳng ở trong, chẳng ở ngoài, chẳng ở giữa hai, vì bất khả đắc vậy. Như vậy, Thiện Hiện! Hoặc Bát-nhã Ba-la-mật-đa, hoặc Bồ-tát Ma-ha-tát, hoặc hai danh đây đều là giả pháp. Pháp giả như thế chẳng sanh chẳng diệt, chỉ

có giả danh thi thiết lời nói, chẳng ở trong, chẳng ở ngoài, chẳng ở giữa hai, vì bất khả đắc vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Ví như nhãn giới sắc giới nhãn thức giới chỉ là giả pháp. Pháp giả như thế chẳng sanh chẳng diệt, chỉ có đẳng tướng thi thiết lời nói. Như vậy nhĩ giới thanh giới nhĩ thức giới, tỷ giới hương giới tỷ thức giới, thiệt giới vị giới thiệt thức giới, thân giới xúc giới thân thức giới, ý giới pháp giới ý thức giới chỉ là giả pháp. Pháp giả như thế chẳng sanh chẳng diệt, chỉ có đẳng tướng thi thiết lời nói. Tất cả như thế chỉ có giả danh. Các giả danh đây chẳng ở trong, chẳng ở ngoài, chẳng ở giữa hai, vì bất khả đắc vậy. Như vậy, Thiện Hiện! Hoặc Bát-nhã Ba-la-mật-đa, hoặc Bồ-tát Ma-ha-tát, hoặc hai danh đây đều là giả pháp. Pháp giả như thế chẳng sanh chẳng diệt, chỉ có giả danh thi thiết lời nói, chẳng ở trong, chẳng ở ngoài, chẳng ở giữa hai, vì bất khả đắc vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Ví như nội thân sở hữu đầu, cổ, vai, bắp tay, tay, cánh tay, vai sau, lưng, ngực, sườn, xương sống, đùi vế, đầu gối, bắp chân, bàn chân thấy, da thịt, cốt tủy, chỉ có giả danh. Danh giả như thế chẳng sanh chẳng diệt, chỉ có đẳng tướng thi thiết lời nói. Các giả danh đây chẳng ở trong, chẳng ở ngoài, chẳng ở giữa hai, vì bất khả đắc vậy. Như vậy, Thiện Hiện! Hoặc Bát-nhã Ba-la-

mật-đa, hoặc Bồ-tát Ma-ha-tát, hoặc hai danh đây đều là giả pháp. Pháp giả như thế chẳng sanh chẳng diệt, chỉ có giả danh thi thiết lời nói, chẳng ở trong, chẳng ở ngoài, chẳng ở giữa hai, vì bất khả đắc vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Ví như ngoại sự sở hữu có cây gốc, cọng, nhánh lá và hoa quả thấy chỉ có giả danh. Danh giả như thế chẳng sanh chẳng diệt, chỉ có đẳng tướng thi thiết lời nói. Các giả danh đây chẳng ở trong, chẳng ở ngoài, chẳng ở giữa hai, vì bất khả đắc vậy. Như vậy, Thiện Hiện! Hoặc Bát-nhã Ba-la-mật-đa, hoặc Bồ-tát Ma-ha-tát, hoặc hai danh đây đều là giả pháp. Pháp giả như thế chẳng sanh chẳng diệt, chỉ có giả danh thi thiết lời nói, chẳng ở trong, chẳng ở ngoài, chẳng ở giữa hai, vì bất khả đắc vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Ví như chư Phật quá khứ vị lai chỉ có giả danh. Danh giả như thế chẳng sanh chẳng diệt, chỉ có đẳng tướng thi thiết lời nói. Các giả danh đây chẳng ở trong, chẳng ở ngoài, chẳng ở giữa hai, vì bất khả đắc vậy. Như vậy, Thiện Hiện! Hoặc Bát-nhã Ba-la-mật-đa, hoặc Bồ-tát Ma-ha-tát, hoặc hai danh đây đều là giả pháp. Pháp giả như thế chẳng sanh chẳng diệt, chỉ có giả danh thi thiết lời nói, chẳng ở trong, chẳng ở ngoài, chẳng ở giữa hai, vì bất khả đắc vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Ví như cảnh mộng, vang hang, bóng sáng, việc huyền, ánh nắng, trắng nước, biến hóa, chỉ có giả danh. Danh giả như thế chẳng sanh chẳng diệt, chỉ có đẳng tướng thi thiết lời nói. Các giả danh đây chẳng ở trong, chẳng ở ngoài, chẳng ở giữa hai, vì bất khả đắc vậy. Như vậy, Thiện Hiện! Hoặc Bát-nhã Ba-la-mật-đa hoặc Bồ-tát Ma-ha-tát, hoặc hai danh đây đều là giả pháp. Pháp giả như thế chẳng sanh chẳng diệt, chỉ có giả danh thi thiết lời nói, chẳng ở trong, chẳng ở ngoài, chẳng ở giữa hai, vì bất khả đắc vậy.

Như vậy, Thiện Hiện! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, đối tất cả pháp danh giả pháp giả nên chính tu học.

Như vậy, Thiện Hiện! Tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, các Bồ-tát Ma-ha-tát chẳng nên quán sắc hoặc thường hoặc vô thường, hoặc vui hoặc khổ, hoặc ngã hoặc vô ngã, hoặc tịnh hoặc bất tịnh, hoặc không hoặc bất không, hoặc hữu tướng hoặc vô tướng, hoặc hữu nguyện hoặc vô nguyện, hoặc vắng lặng hoặc chẳng vắng lặng, hoặc xa lìa hoặc chẳng xa lìa, hoặc hữu vi hoặc vô vi, hoặc hữu lậu hoặc vô lậu, hoặc sanh hoặc diệt, hoặc thiện hoặc phi thiện, hoặc có tội hoặc không tội, hoặc có phiền não hoặc không phiền não, hoặc thế gian hoặc xuất thế gian,

hoặc tạp nhiễm hoặc thanh tịnh, hoặc thuộc sanh tử hoặc thuộc Niết-bàn. Thọ tướng hành thức cũng lại như vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, các Bồ-tát Ma-ha-tát chẳng nên quán nhãn xứ hoặc thường hoặc vô thường, hoặc vui hoặc khổ, hoặc ngã hoặc vô ngã, hoặc tịnh hoặc bất tịnh, hoặc không hoặc bất không, hoặc hữu tướng hoặc vô tướng, hoặc hữu nguyện hoặc vô nguyện, hoặc vắng lặng hoặc chẳng vắng lặng, hoặc xa lìa hoặc chẳng xa lìa, hoặc hữu vi hoặc vô vi, hoặc hữu lậu hoặc vô lậu, hoặc sanh hoặc diệt, hoặc thiện hoặc phi thiện, hoặc có tội hoặc không tội, hoặc có phiền não hoặc không phiền não, hoặc thế gian hoặc xuất thế gian, hoặc tạp nhiễm hoặc thanh tịnh, hoặc thuộc sanh tử hoặc thuộc Niết-bàn. Nhĩ tử thiết thân ý xứ cũng lại như thế.

Lại nữa, Thiện Hiện! Tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, các Bồ-tát Ma-ha-tát chẳng nên quán sắc xứ hoặc thường hoặc vô thường, hoặc vui hoặc khổ, hoặc ngã hoặc vô ngã, hoặc tịnh hoặc bất tịnh, hoặc không hoặc bất không, hoặc hữu tướng hoặc vô tướng, hoặc hữu nguyện hoặc vô nguyện, hoặc vắng lặng hoặc chẳng vắng lặng, hoặc xa lìa hoặc chẳng xa lìa, hoặc hữu vi hoặc vô vi, hoặc hữu lậu hoặc vô lậu, hoặc sanh hoặc diệt, hoặc thiện hoặc phi thiện,

hoặc có tội hoặc không tội, hoặc có phiền não hoặc không phiền não, hoặc thế gian hoặc xuất thế gian, hoặc tạp nhiễm hoặc thanh tịnh, hoặc thuộc sanh tử hoặc thuộc Niết-bàn. Thanh hương vị xúc pháp xứ cũng lại như thế.

Lại nữa, Thiện Hiện! Tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, các Bồ-tát Ma-ha-tát chẳng nên quán nhãn giới hoặc thường hoặc vô thường, hoặc vui hoặc khổ, hoặc ngã hoặc vô ngã, hoặc tịnh hoặc bất tịnh, hoặc không hoặc bất không, hoặc hữu tướng hoặc vô tướng, hoặc hữu nguyện hoặc vô nguyện, hoặc vắng lặng hoặc chẳng vắng lặng, hoặc xa lìa hoặc chẳng xa lìa, hoặc hữu vi hoặc vô vi, hoặc hữu lậu hoặc vô lậu, hoặc sanh hoặc diệt, hoặc thiện hoặc phi thiện, hoặc có tội hoặc không tội, hoặc có phiền não hoặc không phiền não, hoặc thế gian hoặc xuất thế gian, hoặc tạp nhiễm hoặc thanh tịnh, hoặc thuộc sanh tử hoặc thuộc Niết-bàn. Nhĩ tử thiệt thân ý giới cũng lại như vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, các Bồ-tát Ma-ha-tát chẳng nên quán sắc giới hoặc thường hoặc vô thường, hoặc vui hoặc khổ, hoặc ngã hoặc vô ngã, hoặc tịnh hoặc bất tịnh, hoặc không hoặc bất không, hoặc hữu tướng hoặc vô tướng, hoặc hữu nguyện hoặc vô nguyện, hoặc vắng lặng hoặc chẳng vắng lặng, hoặc xa lìa hoặc

chẳng xa lìa, hoặc hữu vi hoặc vô vi, hoặc hữu lậu hoặc vô lậu, hoặc sanh hoặc diệt, hoặc thiện hoặc phi thiện, hoặc có tội hoặc không tội, hoặc có phiền não hoặc không phiền não, hoặc thế gian hoặc xuất thế gian, hoặc tạp nhiễm hoặc thanh tịnh, hoặc thuộc sanh tử hoặc thuộc Niết-bàn. Thanh hương vị xúc pháp giới cũng lại như thế.

Lại nữa, Thiện Hiện! Tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, các Bồ-tát Ma-ha-tát chẳng nên quán nhãn thức giới hoặc thường hoặc vô thường, hoặc vui hoặc khổ, hoặc ngã hoặc vô ngã, hoặc tịnh hoặc bất tịnh, hoặc không hoặc bất không, hoặc hữu tướng hoặc vô tướng, hoặc hữu nguyện hoặc vô nguyện, hoặc vắng lặng hoặc chẳng vắng lặng, hoặc xa lìa hoặc chẳng xa lìa, hoặc hữu vi hoặc vô vi, hoặc hữu lậu hoặc vô lậu, hoặc sanh hoặc diệt, hoặc thiện hoặc phi thiện, hoặc có tội hoặc không tội, hoặc có phiền não hoặc không phiền não, hoặc thế gian hoặc xuất thế gian, hoặc tạp nhiễm hoặc thanh tịnh, hoặc thuộc sanh tử hoặc thuộc Niết-bàn. Nhĩ tửy thiết thân ý thức giới cũng lại như thế.

Lại nữa, Thiện Hiện! Tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, các Bồ-tát Ma-ha-tát chẳng nên quán nhãn xúc hoặc thường hoặc vô thường, hoặc vui hoặc khổ, hoặc ngã hoặc vô ngã, hoặc tịnh hoặc bất tịnh, hoặc không hoặc bất không, hoặc hữu tướng hoặc

vô tướng, hoặc hữu nguyện hoặc vô nguyện, hoặc vắng lặng hoặc chẳng vắng lặng, hoặc xa lìa hoặc chẳng xa lìa, hoặc hữu vi hoặc vô vi, hoặc hữu lậu hoặc vô lậu, hoặc sanh hoặc diệt, hoặc thiện hoặc phi thiện, hoặc có tội hoặc không tội, hoặc có phiền não hoặc không phiền não, hoặc thế gian hoặc xuất thế gian, hoặc tạp nhiễm hoặc thanh tịnh, hoặc thuộc sanh tử hoặc thuộc Niết-bàn. Nhĩ tử thiết thân ý xúc cũng lại như thế.

Lại nữa, Thiện Hiện! Tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, các Bồ-tát Ma-ha-tát chẳng nên quán nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ hoặc vui hoặc khổ hoặc chẳng khổ chẳng vui, hoặc thường hoặc vô thường, hoặc vui hoặc khổ, hoặc ngã hoặc vô ngã, hoặc tịnh hoặc bất tịnh, hoặc không hoặc bất không, hoặc hữu tướng hoặc vô tướng, hoặc hữu nguyện hoặc vô nguyện, hoặc vắng lặng hoặc chẳng vắng lặng, hoặc xa lìa hoặc chẳng xa lìa, hoặc hữu vi hoặc vô vi, hoặc hữu lậu hoặc vô lậu, hoặc sanh hoặc diệt, hoặc thiện hoặc phi thiện, hoặc có tội hoặc không tội, hoặc có phiền não hoặc không phiền não, hoặc thế gian hoặc xuất thế gian, hoặc tạp nhiễm hoặc thanh tịnh, hoặc thuộc sanh tử hoặc thuộc Niết-bàn. Nhĩ tử thiết thân ý xúc làm duyên sanh ra các thọ hoặc vui hoặc khổ hoặc chẳng khổ chẳng vui, cũng lại như thế.

Vì có sao? Thiện Hiện! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, hoặc Bát-nhã Ba-la-mật-đa, hoặc Bồ-tát Ma-ha-tát, hoặc hai danh đây đều chẳng thấy ở trong giới hữu vi, cũng chẳng thấy ở trong giới vô vi. Sở dĩ vì sao? Thiện Hiện! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, đối tất cả pháp như thế chẳng khởi phân biệt, không phân biệt khác.

Thiện Hiện! Bồ-tát Ma-ha-tát này khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa trụ trong tất cả pháp không phân biệt, vì tu bốn niệm trụ, cho đến vì tu tám thánh đạo chi, nên dù hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa mà chẳng thấy Bát-nhã Ba-la-mật-đa, cũng chẳng thấy danh Bát-nhã Ba-la-mật-đa, cũng chẳng thấy Bồ-tát Ma-ha-tát, cũng chẳng thấy danh Bồ-tát Ma-ha-tát, cũng chẳng thấy chư Phật, cũng chẳng thấy danh chư Phật. Duy chính nghĩ cầu Nhất thiết trí trí.

Thiện Hiện! Bồ-tát Ma-ha-tát này khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa trụ trong tất cả pháp không phân biệt, vì tu Bồ thí Ba-la-mật-đa cho đến vì tu Bát-nhã Ba-la-mật-đa, vì tu Phật mười lực cho đến vì tu mười tám pháp Phật bất cộng, nên dù hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa mà chẳng thấy Bát-nhã Ba-la-mật-đa, cũng chẳng thấy danh Bát-nhã Ba-la-mật-đa, cũng chẳng thấy Bồ-tát Ma ha-tát, cũng

**chẳng thấy danh Bồ-tát Ma-ha-tát, cũng chẳng thấy
chư Phật, cũng chẳng thấy danh chư Phật. Duy
chính nghĩ cầu Nhất thiết trí trí.**

**Thiện Hiện! Bồ-tát Ma-ha-tát này tu hành Bát-
nhã Ba-la-mật-đa, đối tất cả pháp khéo thông đạt
thật tướng, nghĩa là đạt trong ấy không nhiễm
không tịnh.**

--- o0o ---